

В спеціалізовану вчену раду Д 41.086.04

Національного університету «Одеська юридична академія»,

м. Одеса, Фонтанська дорога, 23

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію

Олюхи Віталія Георгійовича

**«Господарсько-правові засоби оптимізації капітального
будівництва у сучасній Україні», подану на здобуття наукового ступеню
доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.04 - господарське право,
господарсько-процесуальне право**

Актуальність теми дослідження є безперечною, адже господарювання в будівельній сфері є ключовим сектором національної економіки і за обсягами діяльності, за кількістю залучених працівників значимістю для оновлення основних виробничих та невиробничих фондів, за впливом на суміжні сфери господарювання, що об'єднані в будівельний господарський комплекс національної економіки. Безперечно, що ключовою ланкою такого комплексу є власне капітальне будівництво, відносини якого є визначальними для параметрів господарювання в цілій низці суміжних сфер.

Обрана В.Г. Олюхою тема дисертаційного дослідження додатково актуалізується необхідністю застосування державою антикризових заходів щодо національної економіки, а тому господарсько-правові засоби оптимізації відносин капітального будівництва слід розглядати потенційно як один з напрямів реалізації таких заходів.

Слід особливо зазначити, що вибір В.Г. Олюхою саме такої теми свого дисертаційного дослідження об'єктивно свідчить про його щире бажання знайти наукову новизну у проблематиці, що відрізняється складним, комплексним, системним, часто-густо колізійним характером, а сфера відповідних суспільних відносин господарювання містить значний тіньовий та криміналізований компоненти, а їх законодавче регулювання є застарілим

та розпорошеним між низкою джерел.

Звернення В.Г. Олюхи до названої проблематики в умовах її вкрай недостатньої саме господарсько-правової розробки слід вітати, адже будівельний комплекс є об'єктом структурно-галузевої політики держави, у відповідності до ст. 10 Господарського кодексу України, а також є інститутом господарського права та законодавства. Відтак творчі наукові напрацювання в цій сфері безперечно стають надбанням доктрини господарського права України та змісту господарсько-правової політики держави.

Актуальність теми підтверджується також і тим, що робота виконана в Національному університеті «Одеська юридична академія», відповідно до науково-дослідної теми кафедри господарського права і процесу «Організаційно-правовий механізм реалізації експортного потенціалу України на інноваційних засадах» (ДРН 011511002496) та науково-дослідної програми НУ «ОЮА» «Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку української державності та права» на 2011-2015 рр. (державний реєстраційний номер 011U0006H).

Наукова новизна, оцінка обґрунтованості наукових положень дисертації та їх достовірності.

Слід зазначити, що дисертаційному дослідженню В.Г. Олюхи притаманні методологічні підходи, застосування яких, зокрема забезпечує високу ефективність наукового пошуку. До таких підходів слід віднести, в першу чергу, глибоке розуміння комплексної природи господарського права, відносин, що регулюються та відповідно правових засобів та механізмів, що застосовуються в процесі такого регулювання. Дуже важливим є те, що дисертант тримає в колі зору не тільки господарсько-виробничі відносини, але і відносини організаційно-господарські в їх мікро- та макроекономічному форматах.

Особливо слід визначити, спроможність дисертанта відчувати взаємозв'язок між «фактурою» економічних інтересів, цілей, форм реалізації та змістом і арсеналом правових засобів їх забезпечення, що в сфері будівництва набуває своєї власної специфіки.

Окремо хотілося б зазначити постійний вихід дисертанта на рівень проблематики економічної та господарсько-правової політики, виходячи з того, що відповідні механізми уособлюють найдієвіший шлях прогресивних перетворень в сфері господарювання як такі, її нормативно-правовому забезпеченні.

З точки зору зазначених аспектів, зокрема тісного органічного зв'язку відносин сфери господарювання з господарсько-правовим їх регулюванням та здійсненням відповідного організаційно-господарського впливу на них з боку держави заслуговує на схвалення положення наукової новизни дисертації щодо необхідності застосування низки критеріїв ефективності оптимізації капітального будівництва, що передбачає: а) зниження рівня трансакційних та логістичних витрат підприємств галузі, б) підвищення норми прибутковості від будівельної діяльності, в) зростання рівня інвестицій у капітальне будівництво, г) зниження строків окупності будівельних проектів; а також: а) сталість розвитку будівельної галузі, б) високий рівень інновацій, в) фінансову самодостатність капітального будівництва, г) високий ступень інтегрованості в економіку ЄС, США, країн перспективних ринків та фінансових донорів, г) належний рівень конкурентоспроможності підприємств будівельної галузі, д) стимулюючий вплив на інші галузі господарського комплексу країни, е) забезпечення сталого територіального розвитку не тільки у межах країни, а й у європейському просторі.

Слід підтримати дисертанта у намаганні з'ясувати економічні сутнісні чинники, що визначають характер господарської діяльності в сфері будівництва, а зокрема ціннісні елементи господарсько-правової методології для розробки комплексних заходів оптимізації капітального будівництва на

регулюванні постійного та швидкого обігу коштів між трьома основними внутрішніми ринками: виробництва, фінансів, послуг; визначення корелюючого впливу заходів державної економічної політики не тільки на суміжні, ай- опосередковано - на інші галузі економіки й соціальну сферу, що є основою запровадження системних засобів економічного зростання для господарського комплексу країни загалом і водночас - розв'язання багатьох соціальних проблем (доступність житла, подолання безробіття, підвищення якості життя, ресурсозбереження та сталий розвиток)

Як зазначалось, особливої уваги заслуговують положення наукової новизни, напрацьованої В.Г. Олюхою, що виводять на новий рівень усвідомлення значення та механізмів функціонування державної будівельної та державної господарсько-правової політики в будівельній сфері.

Серед відповідних положень необхідно відзначити позицію автора про необхідність інституціалізації економічної будівельної політики як форми реалізації державою суверенної економічної влади в будівельній сфері.

Відтак дисертант слушно визначає коло завдань господарсько- правової оптимізації капітального будівництва: на сучасному етапі - виведення будівельної галузі з кризового стану шляхом підвищення рівня її прибутковості та залучення інвестицій у будівельну галузь, а у стратегічній перспективі - забезпечення її переходу до стану випереджального сталого інноваційного розвитку та здатності виконувати будівельні роботи, що відповідають стандартам ЄС з безпечності, надійності, комфортності, ресурсозбереження, екологічності.

Слід підтримати В.Г. Олюху щодо обґрунтування порядку застосування принципу системності у змісті господарсько-правових засобів оптимізації капітального будівництва шляхом унормування ієрархії відповідних державних програм, основною яких має стати Державна програма розвитку капітального будівництва в Україні, що визначатиме стратегічні напрями розвитку, з конкретизацією оптимізаційних заходів у прийнятих на її основі програмних документах, що забезпечить взаємну узгодженість між програмами та дозволить на цій основі окреслити найбільш доцільні для досягнення мети оптимізації інші господарсько-правові засоби.

Як один з напрямів реалізації державного програмування та державної будівельної політики дисертант абсолютно доцільно пропонує застосувати випереджальну забудову як найбільш перспективний спосіб оптимізації капітального будівництва, що полягає в освоєнні або переосвоєнні територій країни або населеного пункту шляхом попередньої підготовки органами держави або місцевого самоврядування проектно-дозвільної документації, створення на земельній ділянці всього комплексу лінійної інфраструктури та наступного конкурсного надання на правових підставах права проведення забудови цієї земельної ділянки приватними об'єктами;

Послідовність застосування методологічних засад науково-дослідної роботи, цілком логічно дозволила дисертанту сформулювати цілу низку обґрунтованих, доцільних та корисних пропозиції щодо удосконалення нормативно-правового забезпечення будівельного господарювання.

Так, особливої уваги, як уявляється, заслуговує розробка В.Г. Олюхою класифікації форм капітального будівництва для вірного сприйняття об'єкта оптимізації, зокрема, виділення нового будівництва, розширення, капітального ремонту, реконструкції і технічного переоснащення діючих підприємств, будинків і споруд, лінійних об'єктів, об'єктів виробничої та соціальної інфраструктури, нової забудови окремих територій, адміністративно-територіальних одиниць, їх частин, мікрорайонів та реконструктивної діяльності вже існуючої забудови.

Цікавими та корисними вбачається напрацьовані дисертантом підходи до застосування договорів аутсорсингу та аутстафінгу для зниження трансакційних витрат будівельних підприємств на основі оптимізації їх організаційної структури та чисельності персоналу; визначено напрями удосконалення правових норм щодо цих договорів.

В цьому сенсі логічним виглядає зроблене автором визначення, зокрема правової природи договору аутсорсингу як господарської угоди, відповідно до якої замовник, відмовляючись від використання своїх внутрішніх ресурсів для виконання функцій, бізнес-процесів, робіт, необхідних йому для здійснення своєї господарської діяльності, передає їх реалізацію на систематичній, оплатній основі зовнішньому виконавцеві (аутсорсеру), який

здійснює підприємницьку діяльність у певній вузькопрофільній, спеціалізованій сфері. В роботі міститься ціла низка інших корисних та продуктивних положень наукової новизни, що становлять вклад в розвиток науки в сфері господарсько-правового забезпечення відносин капітального будівництва.

ЗАУВАЖЕННЯ ДО ДИСЕРТАЦІЇ

Не зважаючи на істотні здобутки та напрацювання, що містяться у дисертаційному дослідженні В.Г. Олюхи воно не позбавлене певних недоліків та дискусійних моментів, що потребують додаткової уваги та пояснень.

1. Стосовно формулювання ключового завдання дослідження та його предмету - «господарсько-правових засобів оптимізації капітального будівництва», слід зазначити неоднозначний характер використаних в ньому понять та термінів. Як уявляється, оптимізація є одним з варіантів підвищення ефективності і досягається шляхом удосконалення відповідного інструментарія. В цьому сенсі удосконалення може відбуватися і шляхом реформування, і шляхом оптимізації, і шляхом часткових поточних поліпшень. Стосовно відносин, пов'язаних із капітальним будівництвом, з огляду на його комплексну правову природу можна впевнено стверджувати, що вони потребують і реформування, і оптимізації, і поліпшень.

Також щодо оптимізації як форми впливу слід зазначити, що вона може бути спрямована, зокрема, на самі відносини капітального будівництва з метою чіткого з'ясування кола інтересів, форми їх реалізації, порядку взаємодії учасників, що призводить в динаміці до підвищення ефективності досягнутих результатів. На виході може бути створена певна оптимізована економічна модель комплексу господарських відносин. Але така оптимізація також може бути застосована і до змісту чинного законодавчого регулювання шляхом пропонування відповідних змін та доповнень, що мають на меті удосконалення відповідних механізмів правового регулювання. Слід визнати, що увагою дисертанта фактично охоплені названі два об'єкти оптимізації, але визначення предмету дослідження в цьому контексті, як уявляється, можна було сформулювати більш конкретно.

2. Одним з позитивних моментів дисертації В.Г. Олюхи є застосований ним макроекономічний підхід до аналізу проблем господарсько-правового регулювання відносин капітального будівництва, вихід автора на проблематику господарсько-правової політики в цій сфері. Автор слушно підкреслює «стимулюючий вплив на інші галузі господарського комплексу країни», що його здійснює господарська діяльність в сфері капітального будівництва. Але якщо бути послідовним, то можливо доцільно було б виходити з існування в національній економіці макрооб'єкта - будівельного господарського комплексу, що включає в себе господарську діяльність не тільки таку, що безпосередньо пов'язана з будівництвом, але і щодо проектування, виробництва будівельних матеріалів, виробництва будівельної техніки, спеціалізованих транспортних послуг, послуг підключення до відповідних інфраструктурних мереж тощо. Усі вони та багато інших технологічно і економічно пов'язані із капітальним будівництвом, зокрема, і спільними мультиплікаційними ефектами, що цілком очевидно в макроекономічному масштабі. Дійсно, оптимізація відносин в капітальному будівництві має відбуватися не тільки в форматі «замовник» - «підрядник», але і у численних відносинах з іншими категоріями учасників відповідних правовідносин, пов'язаних із будівництвом, і які спільно формують систему господарських відносин у будівельному комплексі. Тому робота виграла б, якщо дисертант більш сміливо визначив завдання дослідження в цьому напрямі.

3. Як уявляється, потребують розширення визначені автором «ціннісні елементи господарсько-правової методології для розробки комплексних заходів оптимізації капітального будівництва», які цілком слушно мають економічне спрямування, але як уявляється, в цей перелік логічно мають бути включені також і інші чинники необхідні для забезпечення публічних інтересів, таких, зокрема як:

- якість та безпека будівельних робіт та об'єктів будівництва (виходячи зі змісту ст. 3 Конституції України);
- інвестиційна безпека суб'єктів, що фінансують будівництво;
- захист національних суб'єктів будівельної діяльності тощо.

Повнота з'ясованих ціннісних елементів, що органічно пов'язані із суспільними інтересами має цілком безпосередній зв'язок із встановленням законодавчих імперативів в системі регулювання відносин капітального будівництва, що впливає на перелік господарсько-правових засобів регламентації відносин капітального будівництва.

4. Автор приділив ґрунтовну увагу розгляду проблеми засобів господарсько-правової оптимізації відносин капітального будівництва, але як уявляється методологічно часто змішуючи два основних підходи:

1) засоби господарсько-правового регулювання відповідних суспільних відносин (господарської діяльності як комплексного феномену), що їх можна розділити на дві великі групи - організаційно-господарські та господарсько-виробничі.

2) засоби законодавчої політики держави щодо удосконалення чинного законодавчого забезпечення відповідного типу суспільних відносин, до яких можна віднести дерегуляцію, посилення регулятивного впливу, подолання окремих дефектів, кодифікацію, адаптацію до законодавства інших країн та їх об'єднань тощо.

Як уявляється, застосування такого розмежування підходів дозволило б дисертанту ще більше підвищити ефективність дисертаційного дослідження та визначити перелік невідкладних оптимізаційних завдань держави в сфері правового забезпечення функціонування будівельного комплексу країни.

5. Віддаючи належне добросовісному вивченню автором договірно-правового компоненту реалізації відносин капітального будівництва хотілося б звернути увагу на фактично запропоновану дисертантом певну схему договірних відносин досліджуваної сфери, згідно з якою на першому плані функціонує договірний зобов'язальний правовий зв'язок замовника та підрядника, а усі інші зобов'язання реалізуються, так би мовити, у субсидіарному форматі, шляхом об'єднання їх у дві групи відносин - аутсорсінгу та аутстафінгу. Слід однак зазначити, що така схема є доволі умовною і не позбавляє необхідності детального розгляду предметного складу цілої низки відповідних договірних зобов'язань.

На практиці ж, ціле коло зобов'язань щодо капітального будівництва,

може бути покладено замовником, крім генерального підрядника, також і, безпосередньо, на самого замовника, на проектні організації, на суб'єктів господарювання, що забезпечують приєднання до комунальних мереж тощо. Таким чином, схема замовник - підрядник - субпідрядники не охоплює усієї картини договірно-правових відносин, пов'язаних із капітальним будівництвом.

6. Дисертант цілком предметно у підрозділі 3.4 «Оптимізація дозвільних процедур у капітальному будівництві» фахово аналізує цілу низку таких процедур, зокрема ліцензування саме в контексті необхідності їх спрощення, зниження відповідних трансакційних витрат для суб'єктів будівельної діяльності тощо. В той же час по-за увагою дисертанта залишився сам метод дерегуляції як один із засобів оптимізації усього масиву нормативного регулювання організаційно-господарських відносин. Не визначено також і роль регуляторної політики держави в зазначеному відношенні. Але саме такий аспект аналізу, як уявляється, підвищив би продуктивність цього підрозділу дослідження.

Водночас, як видно, висловлені зауваження мають дискусійний характер і є запрошенням до подальших наукових пошуків, та не можуть вплинути на високий науковий рівень, новизну та достовірність результатів дисертації В.Г. Олюхи.

Представлена на відгук дисертація є ґрунтовним науковим дослідженням, що свідчить про вирішення важливої проблеми в науці господарського права з питань господарсько-правових засобів оптимізації капітального будівництва у сучасній Україні.

Дисертаційна робота В.Г. Олюхи відповідає спеціальності 12.00.04 - господарське право, господарсько-процесуальне право. В роботі не використовуються положення кандидатської дисертації автора на тему «Цивільно-правовий договір: поняття, функції та система». У публікаціях здобувача, що подані у достатній кількості, й авторефераті відбиті основні положення дисертації.

Таким чином, дисертація Віталія Георгійовича Олюхи «Господарсько-правові засоби оптимізації капітального будівництва у сучасній Україні»

відповідає п. 10 вимог Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №567 від 24.07.2013, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю - 12.00.04 - господарське право, господарсько- процесуальне право.

Завідувач кафедри господарського права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого доктор юридичних наук 21.09.2015

